

Někdo pietně uchovával úločky Masaryka

Obrázky z obyčejného života Podbořan roku 1953

Psal se rok 1953, já chodil do první třídy a děly se velké věci. Vše, co k nám proudilo od „velkého bratra“ z východu, ztrácelo lesk. Děda Mráz měl nahradit Ježíška, ale začal být ironizován, přestože naděloval dětem ruské pohádky v češtině, dospělým válečné romány v češtině (o stíhači Kožedubovi) a ruské knihy v originále psaném azbukou.

V první třídě jsme ještě v hojném počtu navštěvovali hodiny náboženství. Spolužáci Vládové –Repík a Průšek se hlásili k pravoslavi; Jirka Prošek chodil se

V polovině března byl v Podbořanech velký mráz. U pomníku při smuteční trzny se střídala stráž: dvojice vojáků, svazáků nebo pionýrů. Moje sestra směla

Sunce rozléhaly budovatelské písně a pochody. V písni mi bylo divné, že se měly vyhnout rukávy, když se kola zastaví...Věděl jsem, že je lepší, když pracují stroje než pracovat s vyhrnutými rukávy. V jiné písni se pělo: ...modré a bílé průvody mužů a žen, červené šátečky pionýrů. Bedlivě jsem sledoval staré lidi, kteří vstoupili do strany, zda

se chodili podepisovat politické rezoluce; i děti se podepisovaly. Směrem na Kadaň, těsně za náměstím vlevo, kazil vzhled ulice šedý dům bez oken, kde prý byl na půdě nalezen zavražděný důstojník, kterého tam vylákala mladá Romka. Nyní jsou místo domu silniční ukazatele. Za domy tek potok (dnes v podzemí), který kdekdo přeskakoval.

Roku 1953 se počasi na 1. máje opravdu „vznamenalo“, když se na město sneslo sněhové nadělení. Sníh napadal i na kvetoucí jablona za vraty u lékárny Kindlů. Všichni byli zaskočení. Namokla mávátká; alegorické vozy a transparenty pouštěly barvu. U schodů ke kostelu vedle Elektry byla promočená červená tribuna i portréty zemřelého Stalina a Gottwalda, které jsme znali z prvních stránek modré čítanky z první třídy. Na budovách se objevovali i fousáci – Lenin, Marx, Engels, Dimitrov a bezvousý polský Bierut či německý Wilhelm Pieck.

Po prvomájovém sněhu a nadílce chroustů na lípách na náměstí přišlo navzdory ujišťování prezidenta A. Zápotockého žalostné překvapení pro spořivé občany: měnová reforma.

Prohlíželi jsme si nové bankovky jakéhosi gruzinského slohu. Za novou hnědou papírovou korunu složil občan „starou“ červenou pětikorunu; podivnější bylo, že někdo i padesátikorunu. Někteří nedostali nic, přestože přinesli tisícové úspory.

Poslední léto v Podbořanech jsem u vrat našeho dvora spatřil stíhlo blondýnku s vlasy staženými dozadu do věnečku. Pojídala bíle pomazaný krajíc chleba. Byla pro mne starší, jedenáctiletá sestra mého spolužáka Pepíka Vostárka – Blanka. V krásném srpnovém dni její blondaté vlasy zřály, vynikaly na červenohnědém nátěru vrat. Byla tolik sympatická. Po návratu z prázdnin jsem se dozvěděl, že sympatická Blanka se pořezala o sklo na noze. V nemocnici prý jí zapomněli říci, že po séru nesmí unstout a že usnula nadobro. Nechtěl jsem uvěřit, ale černá páskla na spolužákově rukávu dávala tušit, že Blanku již nevidím.

Pavel Wolf, Kadaň

Prvomájové papírové praporky se prodávaly v Narpě u kina.

FOTO: WOLF

mnou na výuku katolickou do suterénu školy, kde katecheta trestal zlobivé žáky pravítkem přes ruku. V politickém tlaku počet žáků náboženství slábl; rodiče se zalekli postihů v úřadech. Masarykův pomník před školou, který překonal v úkrytu okupaci, byl náhle rozbít z moci úřadů. Někteří lidé si pietně uchovávali úločky Masarykova obličje a uší.

■ Mrazivý a mdlý březen

V březnu zemřel ruský generalissimus, jen pro absenci informací idealizovaný vůdce. Na pohřeb do mrazivě Moskyv přijeli všichni spřátelení prezidenti. Gottwaldovi mráz nesvědčil a záhy rovněž zesnul. Z nového, zatím nerušeného, vysíláče „Svobodná Evropa“ hlásili, že Gottwaldova manželka Marta byla „uklizena“ do psychiatrického sanatoria poté, co prohlásila, že manželka v Moskvě ozářila a tím zabil. Po dvou monstrpohřbech se dostaly do módy smuteční básně, projevy, přísahy a hlavně trzny.

být pouze v pionýrském kroji a stát čestnou stráž – hodinu bez pohnutí, se salutující rukou u očí. Vysílením a chladem omdlela. Tento fakt byl brán ve škole s podezíráním, že šlo o sabotáž, za kterou stála naše matka. Mdloby mé sestry byly vyšetřovány ve škole. Zaujatá „uvědomělá“ učitelka posadila sestru k romské spolužačce, která mivala vší, v naději, že její sestru nakazí. Navíc dívka za trest vyměnila čistě červený pionýrský šátek za sepraný cihlově hnědočervený.

Vřadě měst se na národních výborech, dle vzoru velikončního Božího hrobu, instalovala rakev, i když v ní neležel ani sádrový náznak vůdce. Vypráví se, že se u smuteční rakve objevil opilý soudruh, který tak náramně hořekoval, že účastníci trzny nevěděli, zda ho povýšit nebo potrestat.

■ Budovatelské písně pod Sluncem

Na náměstí v Podbořanech se po celý rok z amplionu na hotelu

omládli, když se zpívá v písni, že mladý je každý komunista...

Těšil jsem se na 1. máj, na hojnost papírových praporků různých barev – v průvodu a na sklech oken. Prodávaly se v Narpě u kina. Po průvodu zůstávaly na dlažbě. Nejhezčí vlaječka byla rumunská, se žlutou, červenou a modrou barvou a s obrázkovým znakem. Ostatní byly také pestré, mimo ponuré temně červené albánské s černým dvouhlavým orlem a hvězdou. Čína měla na vlaječce větší hvězdu se čtyřmi malými; pletla se s vlaječkou SSSR. Všechny však voněly tiskařskou barvou.

Vlajky v oknech, čistě zametené ulice, to byl máj v Podbořanech. V kancelářích a na chodbách se usmívaly z plakátů tváře pracujících od malíře Čumpelika. V podnicích visely červené ozubné kruhy s velkou pětikou, srpem a kladivem – znak Pětilletky.

■ I děti se podepisovaly

Na náměstí, vlevo v horním rohu, byl „politický dům“. Tam

Bohoslužby pod širým nebem

Krajem kdysi pravidelně procházela četná procesí

Sedmnácté století proběhlo v našich zemích ve znamení války, zpusťování země a značného úbytku obyvatelstva. V dalším století sice došlo k mírnému hospodářskému uklidnění, ale obyvatelstvo zužovaly epidemie moru a cholery.

Nejstrašnější proběhla od východu na západ na přelomu 30. a 40. let. Vymíraly celé rodiny, někde celé osady. Lidé před nemocí prchali, protože smrt si nevybírala a každý zni měl panický strach. Hygiena a medicína téměř neexistovaly. Nejúčinnějším přírodním lékem byla cibule, česnek, kořalka a tabák ke kouření, žvýkání gabovány. Proti nemoci se vykuřovaly celé místnosti spalováním jalovce a rozléváním octa na žhavá kamna.

Ještě více se však zarážovalo proti nemocím. Vedle bible byl rozšířen kouzelný a neomylný Verbář. Lidé nejvíce věřili ve svícenou vodu, svícenou křidu a svíčku hromničku. Mnozí darovali poslední groš na postavení kamenného sloupu svatého Rocha (Louny, Cítoliby), neboť věřili, že ochrání jejich sídlo před morem. Svatý Valentin měl zabránit šíření dobytčího moru (slintavky a kluhavky), Panna Maria

pomáhala hlavně proti nepřátelským vojskům, u soch Jana Nepomuckého lidé prosili za záchranu před povodněmi, u jiných světců orodovali za vláhu a za úrodu. Lid, ale i feudálové věřili, že se dá vymodlit vše. V polích a za vesnicemi vytvářeli ostrůvky k modlení a odpočinku v podobě křížů, soch, boží muk a kapliček. Utíkali se sem v nemoci nebo před živelnou pohromou, rovněž když nepomáhaly zvony, kterými zvonili proti mračnům, kroupám a průtrži mračen. V našem kraji je celá řada takových míst, kde se lidé modlivali a konali společně bohoslužbu pod širým nebem. Prosebné pochody směřovaly až do Področova na nejznámější poutní místo unás. Věřící poutníci nesli dokonce ve svých řadách sošku Panny Marie, která je bohorodičkou Področova. Svatý Valentin měl zabránit šíření dobytčího moru (slintavky a kluhavky), Panna Maria

Naproti tomu Ročovská Madona je zasvěcená ma-

lému gotickému kostelíku v Horním Ročově, kam ji v polovině 18. století nechal postavit cítilibský radní jako díkůvzdání k jeho patronce. Na Ročově máme podobně dvě sochy sv. Jana a to v Klášterě nad zahradní brankou dnes zrušené zahrady před kostelem. Druhá je v polích Na Boru blízko družstevních chmelnic

– nechal ji postavit rovněž v polovině 18. století úlovický starosta.

Další procesní socha se nachází mezi Ročovem, Kozojedy a Smilovicemi „Na zvozdlech“ v polích na křižovatce polních cest. Sochu tu nechal postavit k počtě a slávě sv. Markéty v polovině 18. století cítilibský zámecký písař, jako vděk patronce

Socha sv. Markéty mezi Vinařicemi, Ročovem a Smilovicemi.

za život. Když se vracel z pouti z Kroučové 13. července od svého bratra Zlonického hraběte, v lese nedaleko od sochy se mu spláhl kůň, spadl z koně a kůň jej vlekl za novu v třech kamením a křovím. Když se konečně osvobodil, polomrtvý se chtěl patronce odvděčit, nechal z vděčnosti postavit sochu sv. Markéty. Markéta je uznávána jako patronka sklizně, žní a bohaté úrody. Obyvatelé vinařického údolí od těch časů chodili ke sv. Markéte pravidelně procesím.

V Líštanech chodilo procesí ke kapličce sv. Jana a Pavla do pole směrem k Novým Hradům, v Černčicích se chodilo modlit k Janu – kaplička u Ohře na okraji staré návsi k Vršovcům (hlavně proti povodním, které se rok co rok opakovaly).

Tyto prosebné mše uprostřed přírody pod klenbou oblohy jsou už tak trochu zapomenuté, ale je třeba je připomenout také o poutích u sv. Blažeje v Žerotinském údolí pod Panenským Týncem za zázračnou vodu a na Novém Hradě za úrodu chmele.

Josef Houđa

rok na zahradě

■ Připravuje Specializovaná prodejna Zahradkář v České ulici 167 Louny

• Mandelinka bramborová

V posledních několika letech se poměrně pravidelně setkáváme s kalamitním výskytem mandelinky bramborové, kterou lze často objevit již na mladých rostlinách sotva vyros tlých ze země. Abychom mohli úspěšně čelit této invazi, je třeba seznámit se s vývojem tohoto škůdce.

• Larvy mandelinky

Přezimující brouci vylézají z půdy nejčastěji ve druhé polovině května (letos již koncem dubna). Samičky kladou několik set až tisíc žlutooranžových vajíček ve skupinkách na spodní straně listů brambor, ale též rajčat, lilků a některých lilkovitých plevelů (durmany, mochyně, rulíky, bliny). Vylíhlé larvy jsou velmi žravé, v průběhu svého vývoje značně zvětší svou velikost a celkem třikrát se svlékají – mají čtyři vývojová stádia tzv. instary, což je důležité respektovat u prováděných postřiků. Většina chemických prostředků totiž působí jen na určitá stádia larev. Nejvíce odolné bývají larvy nejstarší, a provádět tedy chemickou ochranu na porostech s převahou larev tohoto čtvrtého instaru bývá málo účinné. V teplejších oblastech může mít tento škůdce až dvě generace, a také celkový počet mandelinek je zde větší než ve vyšších a chladnějších polohách.

• Má málo nepřátel

Mandelinka bramborová patří bezesporu k nejnápadnějším škůdcům brambor. Do Evropy byla zavlečena koncem 19. století a unás se rozšířila až po roce 1950. Má zde málo přirozených nepřátel a proto k jejímu přemnožení dochází poměrně často. Brouci i larvy nejprve do listů vykusují otvory a později je okusují od okrajů. Jedna larva za svůj život zkonzumuje přibližně 10 cm² listové plochy. I když dospělých brouků bývá výrazně méně než larev, tak každý brouk zkonzumuje asi pětkrát více bramborové natě než larva.

• Opatření proti mandelince

Základním opatřením v každoročním boji s mandelinkou by mělo být to, co se na menších zahradkách nejlépe dodržuje, a sice vyloučit pěstování brambor na stejném místě nebo i v blízkosti záhonů z předchozího roku. Na malých záhonech a při slabším výskytu může stačit i ruční sběr a likvidace brouků, larev i vajíček. Pokud ale máme osázeno větší plochu, a nebo se nám mandelinka přemnoží, je nevhodnější chemické ošetření v době maximálního lhnutí larev. Čím jsou mladší postřikována stádia larev, tím bývá výsledek lepší. Při ohniskovém výskytu mnohdy stačí ošetřit jen tato ložiska.

• Plži napadají zeleninu i květiny

Dalšími škůdci, kteří nám v současnosti vysloveně plení zahrádky, jsou plži. V našich podmínkách se běžně setkáváme se slimáčkem polním nebo sítkovaným, slimáčkem největším, plzákem zahradním nebo plzákem portugalským. Živí se rostlinným materiálem a napadají nejrůznější druhy zeleniny i květin. Kdo z nás se ještě neseťkal s poškozujícími klíčky a klíčovými semeny nebo okousanými stonky, listy, plody či hlízami? Charakteristické jsou nepravidelné otvory s roztrženým okrajem (žilnatina listů zpravidla není poškozena), v jejich blízkosti bývá zaschlý perletový lesklý sliz. Poškození na rostlinách otvírá bránu pro vstup mnoha druhotných infekcí.

• Jak se vyvíjí

Přezimují dospělci nebo kulovitá průsvitná vajíčka nakladená do skupinek po 10-50 kusech. Množí se v průběhu celého vegetačního období a do roka se vylíhne několik generací. Jen vývoj hnědých až

rezavě zbarveného plzáka portugalského je trošku odlišný, má sice jen jednu generaci do roka, avšak každý jedinec je schopen naklást 100-200 vajíček.

• Jak v boji s plži postupovat

V místech s pravidelným výskytem se raději vyhneme používání zeleného hnojení a mulčování rostlin, kterým slimákům vytváříme prostředí vhodné pro jejich vývoj. Včas také likvidujeme různé rostlinné zbytky a plevely, porosty se snažíme udržovat vzdušné a světlé. Povrch půdy udržujeme bez hrud a kamenů vytvářejících vhodné úkryty, na

podzim je dobré hluboce zřít a případně nalezenná hnízda vajíček zlikvidovat. V sousedství neobdělávaných pozemků, vodních příkopů, kompostů a jiných často osídlených míst se doporučuje aplikovat v 0,5-1 m širokých

bariérových pásech dusíkaté či hašené vápno (dusíkaté v dávce 1-1,5 kg na 100m², čerstvé vyhašené vápno v dávce 3-4 kg na 100m²). Aplikace se má provádět večer dvakrát za sebou po půl hodině. Použit lze i piliny nebo popel. Účinnost těchto opatření je ale zpravidla znehodnocena prvním deštěm. Další metodou je vylapávání pod mokré hadry nebo prkna či do lahví s pivem. Použit lze i návnadové přípravky (např. Vanish Slug Pellets).

S přáním mnoha pestřilských úspěchů

Otakar Parma ml.